

GLAVNA ULOGA RUSKIH PETLOVA U BOSNI I HERCEGOVINI

Otvorila je Mirna revolucija Bosnu i Hercegovinu u oktobru 1918. godine odnoshom se bala od ruskoga vojske koja u ovom vremenu najavljuje svaku svoju revoluciju. Mirna revolucija u Bosni i Hercegovini je bila prva stvar koja je dovela do toga da se u ovom kraju 1918. godine otvori prava revolucija. Mirna revolucija u Bosni i Hercegovini je bila prva stvar koja je dovela do toga da se u ovom kraju 1918. godine otvori prava revolucija. Mirna revolucija u Bosni i Hercegovini je bila prva stvar koja je dovela do toga da se u ovom kraju 1918. godine otvori prava revolucija.

Feliks od Hercegovine u Mirna kao institucija koja treba da bude...

osvrta

...skladu s tajnom institucijom. Glavna uloga ruskoga vojske u ovom vremenu najavljuje svaku svoju revoluciju. Mirna revolucija u Bosni i Hercegovini je bila prva stvar koja je dovela do toga da se u ovom kraju 1918. godine otvori prava revolucija.

...Mirna revolucija u Bosni i Hercegovini je bila prva stvar koja je dovela do toga da se u ovom kraju 1918. godine otvori prava revolucija. Mirna revolucija u Bosni i Hercegovini je bila prva stvar koja je dovela do toga da se u ovom kraju 1918. godine otvori prava revolucija.

...Mirna revolucija u Bosni i Hercegovini je bila prva stvar koja je dovela do toga da se u ovom kraju 1918. godine otvori prava revolucija. Mirna revolucija u Bosni i Hercegovini je bila prva stvar koja je dovela do toga da se u ovom kraju 1918. godine otvori prava revolucija. Mirna revolucija u Bosni i Hercegovini je bila prva stvar koja je dovela do toga da se u ovom kraju 1918. godine otvori prava revolucija.

GLAVNA IZLOŽBA MUZEJA REVOLUCIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Otvaranjem Muzeja revolucije Bosne i Hercegovine u novembru 1966. godine obilježen je jedan od značajnijih događaja u poslijeratnom kulturnom razvitku ove republike. Glavna izložba koja je tom prilikom prezentirana javnosti rezultat je dugogodišnjeg sistematskog rada kolektiva Muzeja. Od osnivanja 1945. godine, pa do otvaranja Glavne izložbe, Muzej je organizovao niz tematskih i pokretnih izložbi i istovremeno prikupio oko 125 hiljada tro-dimenzionalnih predmeta, arhivskih dokumenata, fotografija, umjetničkih djela, štampe, knjiga, časopisa i druge dokumentacije od interesa za nauku i kulturu. Iz tako bogatog fonda muzejskog materijala odabrano je oko 1.500 eksponata koji čine sadržaj Glavne izložbe.

Polazeći od koncepcije o Muzeju kao instituciji koja treba da tretira noviju i najnoviju istoriju Bosne i Hercegovine, kreatori Glavne izložbe pristupili su sintetizovanom prikazu revolucionarnog istorijskog procesa u Bosni i Hercegovini koji se kontinuirano razvijao od kraja XIX vijeka, da bi dostigao kulminaciju u toku NOR-a i poslijeratne socijalističke izgradnje. U skladu s takvom koncepcijom, Glavna izložba obrađuje četiri istorijska perioda, od kojih je svaki prikazan veoma dobro odabranim eksponatima i na način blizak savremenom gledaocu.

Izložba počinje eksponatima koji fragmentarno govore o srednjovjekovnoj samostalnoj bosanskoj državi, o gubitku njene samostalnosti i o ustancima u Bosni i Hercegovini u XIX vijeku do austrougarske okupacije.

U prvom dijelu izložbe (period 1878—1918) sa oko 190 eksponata prikazana je okupacija Bosne i Hercegovine, eksploatacija prirodnih bogatstava i radne snage od strane austrougarskog kapitala, socijalna struktura stanovništva, agrarni odnosi, počeci radničkog pokreta i stvaranje modernog radničkog pokreta (osnivanje Glavnog radničkog saveza i Socijaldemokratske stranke Bosne i Hercegovine), majski štrajkovi 1906. godine poznati pod imenom »Generalni štrajk«, aneksija Bosne i Hercegovine 1908. godine, masovni pokreti seljaka kmetova i slobodnih seljaka u Bosanskoj krajini i Posavini 1910. godine, pokret »Mlada Bosna«, kao dio revolucionarnog jugoslovenskog omladinskog pokreta i kao nosilac u Bosni i Hercegovini ideje oslobođenja i ujedinjenja Južnih Slovena, početak I svjetskog rata, slom Austro-Ugarske Monarhije i stvaranje kraljevine SHS. Na kraju ovog dijela izložbe sa nekoliko eksponata prikazano je izbijanje oktobarske revolucije i njen uticaj na revolucionisanje masa u Bosni i Hercegovini. Širenje socijalističke misli u Bosni i Hercegovini dato je izložbenim štampanim materijalima

(knjige, brošure, programi radničkih organizacija i štampa), od kojih su neki primjerci unikati.

U drugom dijelu izložbe (period 1918—1941), koji sadrži 235 eksponata, dati su u osnovnim linijama razvoj i akcije revolucionarnog radničkog pokreta u Bosni i Hercegovini između dva rata, kao i neki važniji momenti iz političkog života Kraljevine Jugoslavije. Tu su eksponati o revolucionarnom vrenju u Bosni i Hercegovini neposredno poslije stvaranja Kraljevine SHS, o inicijativi i akcijama bosansko-hercegovačkog radničkog pokreta za ujedinjenje jugoslovenskog radničkog pokreta, o Kongresu ujedinjenja u Beogradu i II kongresu KPJ u Vukovaru, o generalnom štrajku željezničara 1920. godine, o štrajku rudara 1920. godine, o prvomajskim proslavama i o izborima za Ustavotvornu skupštinu 1920. godine. Period ilegalnog djelovanja KPJ predstavljen je eksponatima o oštrim mjerama vlasti protiv revolucionarnog radničkog pokreta i KPJ, počev od donošenja Obznane i Zakona o zaštiti države, preko uvođenja diktature kralja Aleksandra 1929. godine do osnivanja koncentracionih logora za komuniste i zabrane rada Ursovim sindikatima.

Djelatnost ilegalne KPJ prikazana je njenim učešćem na parlamentarnim i drugim izborima preko legalnih formi istupanja, akcijama na liniji Narodnog fronta, upućivanjem dobrovoljaca u špansku republikansku vojsku, štrajkačkim akcijama kojima su rukovodili komunisti itd. Dolazak novog rukovodstva i druga Tita na čelo KPJ obilježen je kao početak konsolidovanja Partije i njenog stavljanja na čelo demokratskog antifašističkog pokreta u zemlji, čija se snaga jasno manifestovala 27. marta 1941. godine. Jačanje naprednog omladinskog i studentskog pokreta pred rat pod rukovodstvom SKOJ-a takođe je prikazano sa nekoliko karakterističnih eksponata. Posebno impresivno djeluju eksponati o životu, radu i držanju komunista na robiji. Nekoliko originalnih pisama komunista sa robije sjajan su primjer ljudske solidarnosti i odlučnosti da se i pod najtežim uslovima istraje do kraja u borbi za ostvarenje ideala socijalizma.

Za razliku od legalnog perioda djelovanja KPJ koji je, zahvaljujući brojnijoj i bolje očuvanoj dokumentaciji, dat detaljnije, prikaz perioda ilegalnog djelovanja KPJ sadrži izvjesne praznine, koje će se, svakako, u daljem istraživačkom radu na popunjavanju izložbe, otklanjati. Istraživanja bi po našem mišljenju trebala usmjeriti u pravcu izrade rekonstrukcije partijskih organizacija i rukovodstava i potpunije obrade njihove djelatnosti.

Isto tako dalja istraživanja bi mogla da upotpune sliku društveno-ekonomskih i političkih prilika u Bosni i Hercegovini između dva rata, što bi, bez sumnje, doprinijelo boljem razumijevanju niza pojava u toku NOR-a i revolucije.

Treći dio izložbe prikazuje period NOR-a i revolucije u Bosni i Hercegovini 1941—1945. godine. Ovom periodu realizatori glavne izložbe dali su sasvim opravdano najviše prostora i gotovo polovinu eksponata (oko 700). Prikazivanje ovog perioda počinje eksponatima o podjeli Bosne i Hercegovine poslije kapitulacije Jugoslavije na italijansko-njemačke okupacione zone, o uspostavljanju NDH i uključenju Bosne i Hercegovine u nju, o teroru okupatora i ustaša, o pripremama i početku oružanog ustanka. Zatim je većim brojem raznovrsnih eksponata dat razvoj partizanskih jedinica u Bosni i Hercegovini, počev od stvaranja prvih oružanih formacija, preko narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda do brigada, divizija i korpusa. Uporedo s tim prikazane su i neke značajnije akcije i bitke ovih jedinica, bilo da su

ih izvodile samostalno ili u sadjejtstvu sa jedinicama iz drugih krajeva Jugoslavije. Za razliku od do sada sličnih prikazivanja NOR-a i revolucije, koja su se uglavnom iscrpljivala u obradi vojnih akcija, autori izložbe učinili su krupan korak naprijed u prezentiranju i mnoštva drugih komponenta koje su doprinijele konačnoj pobjedi. Znatno broj eksponata prikazuje razvoj narodne vlasti od prvih seoskih NOO-a, preko opštinskih, sreskih, okružnih i oblasnih, pa do formiranja ZAVNOBiH-a i prve vlade Federalne Bosne i Hercegovine u aprilu 1945. godine. Prikazom akcija vojnih jedinica i djelovanja KPJ, SKOJ-a, organa narodne vlasti i masovnih organizacija NOP-a (NOF, AFŽ, omladina itd.) dato je širenje masovne baze NOP-a, koji je postepeno uključivao u sebe najšire slojeve stanovništva Bosne i Hercegovine svih nacionalnosti. Raznovrsnim eksponatima prikazana je borba KPJ za stvaranje bratstva i jedinstva kao i njena intenzivna propagandna aktivnost u cilju mobilizacije i revolucionarnog vaspitanja boraca i naroda. Posebnu pažnju privlače eksponati koji govore o životu i radu na oslobođenoj teritoriji i o svestranoj saradnji fronta i pozadine.

Svi važniji događaji koji su se u toku NOR-a desili na tlu Bosne i Hercegovine, a koji su bili od šireg, jugoslovenskog značaja, (formiranje I proleterske brigade u Rudom, počeci partizanske avijacije, I i II zasjedanje AVNOJ-a, I kongres USAOJ-a, zatim bitke na Neretvi i Sutjesci i desant na Drvar), dobili su odgovarajuće mjesto na izložbi. Oni su dati sa potrebnom mjerom i uz prikaz učešća stanovništva Bosne i Hercegovine. Budući da su u Bosni i Hercegovini u toku rata dugo boravili Vrhovni štab i CK KPJ, to su njihov boravak i raznovrsna vojno-politička aktivnost vrlo solidno dokumentovani.

Kraj rata i oslobođenje većih centara u Bosni i Hercegovini (Tuzle, Mostara, Sarajeva i Banje Luke) dat je sa nekoliko eksponata koji govore o učešću stanovništva ovih gradova u NOB-i i o ilegalnom NOP-u u njima.

Kako se vidi, izložba je cjelovito prikazala osnovne sadržaje i specifičnosti NOR-a i revolucije u Bosni i Hercegovini koji su se odvijali kao dio jugoslovenskog oslobodilačkog pokreta i pod jedinstvenim rukovodstvom KPJ. Mada je nemoguće putem ovakvih izložbi prikazati detaljnije bogatu i vrlo komplikovanu problematiku NOR-a i revolucije, ipak mislimo da bi u radu na popunjavanju izložbe trebalo nastaviti istraživanja u pravcu potpunije obrade društveno-političkog aspekta revolucije.

Četvrti dio izložbe obrađuje na oko 370 eksponata najvažnije faze prirednog i društveno-političkog razvoja Bosne i Hercegovine od 1945. do 1963. godine. Eksponati ovog dijela izložbe prikazuju proglašenje FNRJ 29. novembra 1945. godine, donošenje prvog Ustava FNRJ i ustava narodnih republika i donošenje revolucionarnih zakona o agrarnoj reformi, o nacionalizaciji i o skidanju zara. Brojni eksponati govore o obnovi i izgradnji zemlje, o V kongresu KPJ, o osnivačkom kongresu KPBiH, o uvođenju radničkog i društvenog samoupravljanja i o donošenju Ustava SRBiH 1963. godine. Izložba se završava kartom Bosne i Hercegovine, na kojoj su na vrlo interesantan način prikazana prirodna bogatstva ove republike i simbolično predstavljena njena perspektiva u socijalističkoj Jugoslaviji.

Ono što je karakteristično za izložbu i što predstavlja njenu najveću vrijednost, to je bogatstvo izloženih originalnih muzejskih predmeta. Originalni arhivski dokumenti, štampa, razni štampani materijali, trodimenzionalni predmeti i djela poznatih likovnih umjetnika omogućili su realizatorima

izložbe da uspješno daju autentičnu sliku događaja, atmosfere vremena i prilika novije prošlosti Bosne i Hercegovine. Za dopunu tih materijala korišteni su pomoćni eksponati (karte, makete, grafikoni itd.), koji su na osnovu prethodnog rigoroznog postupka izrađeni od strane kvalitetnih autora i radionica i s potrebnom mjerom ukomponirani u pojedine teme kao njihovi sastavni dijelovi. Isto tako, potrebno je istaći modernu ekspoziciju izložbe, zasnovanu na najsavremenijim iskustvima u svijetu i kod nas. Ona omogućuje gledaocu da posredstvom raznovrsnih eksponata, pomoćnih sredstava i uz odgovarajuće svjetlosne efekte i sažeto date legende vrlo brzo stekne cjelovitu i impresivnu sliku prezentirane istorijske sadržine, koja ima pun naučni sadržaj i snažan emotivan uticaj.

Otvaranjem Glavne izložbe kolektiv Muzeja revolucije Bosne i Hercegovine uspješno je obavio jedan zaista težak i odgovoran zadatak. Rezultati koje je postigao na realizaciji Glavne izložbe ukazuju da će ovaj mladi kolektiv isto tako uspješno raditi na daljim istraživanjima na popunjavanju izložbe novim materijalima i na detaljnim prikazima problematike novije i najnovije istorije Bosne i Hercegovine putem pokretnih i tematskih izložbi.

Tomislav KRALJAČIĆ